І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-3237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 184. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 28-го ВЕРЕСНЯ 1961 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, SEPTEMBER 28, 1961 No. 184. VOL. LXVIII.

87-ИЙ КОНҐРЕС ЗАКІНЧИВ СВОЮ ПЕРШУ СЕСІЮ

НА ЗАКОРДОННУ ДОПОМОГУ ПРИЗНАЛИ $ 3,914,000,000

Вашингтон. — 87-ий Конґрес 27-го вересня в ранішніх годинах закінчив свою першу сесію, прийнявши кілька законів про видатки на різні аґенції в сумі $1,125,000,000. Палата Репрезентантів була готова з працею о годині 4:20 вранці, а Сенат останній законопроєкт прийняв о годині 6:16 вранці, і після того оголошено першу сесію 87-го Конґресу закінченою. Це була найдовша сесія в останніх 10-ох роках. Причиною спізнення в праці було те, що Палата Репрезентантів не хотіла погодитися на ту суму видатків на закордонну допомогу, яку прийняв би був Сенат, який конче домагався, щоб на закордонну допомогу признати принаймні $4 більйони. Уряд вимагав на цю ціль $4,-800,000,000. По завзятій боротьбі і довгих торгах обидві Палати погодилися на те, щоб видатки на допомогу закордонові в цьому фінансовому році, що скінчиться 30-го червня 1962-го року, винесли $3,-914,000,000. Таку суму устійнила спільна конференція, а Палата Репрезентантів затвердила її більшістю 192-ох до 81-го голоса. Сенат прийняв цей проєкт одноголосно. Проти більших видатків на допомогу закордонові виступав голова підкомісії видатків в Палаті Репрезентантів конґресмен Отто Пессмен, який є ворогом допомоги закордонові, бо гадає, що видатки на цю ціль спричинять відплив долярів за кордон, чим обезціниться вартість доляра. На думку цього конґресмена за кілька років більшість Конґресу зрозуміє, що ЗДА не сміють витрачати гроші на допомогу закордонові. На військову допомогу закордонові признали $1,600,000,000 і крім того ще $425 мільйонів для тих країн, які власним коштом не можуть втримувати збройних сил. $1,112,500,000 призначено на довготермінові позики, і $296,500,000 як допомогу новозорганізованим новим країнам. $175 мільйонів схвалено на окремий фонд, яким має диспонувати Президент на випадок потреб. Перша сесія 87-го Конґресу не дала того, чого бажав собі демократичний Президент, хоч в обидвох Палатах демократи мають велику більшість. Частина демократів, головним чином із Півдня, об'єдналися з республіканцями, і не допустили до ухвалення всіх урядових проєктів, а деякі урядові пропозиції значно змінили, зменшивши ці суми видатків, які пропонував уряд. Але Президент недавно заявив, що він є вдоволений із праць Конґресу, і що неухвалені в цьому році проєкти підуть в найближчому році на другу сесію 87-го Конґресу.

Форд і Рутер передбачають підписання умови до двох тижнів

Дітройт. — Віце-президент Фордової Моторової Компанії Мелколм І. Л. Деніс заявив, що йому вдасться заключити новий договір із представником спілки Автомобільні Робітники до двох тижнів. Голова спілки Волтер П. Рутер сказав, що новий контракт можна буде заключити скорше, як до двох тижнів. Але Рутер не є вдоволений із тих пропозицій, які предложив представник фірми. Деніс пропонує таке: 1. Збільшити заробітну платню на шість центів від години праці, або на 2.5 відсотка заробітної платні. 2. Пункти про автоматичне збільшування заробітної платні внаслідок зросту коштів прожитку,—залишається і на далі. 3. Пенсії збільшуться з 2.50 до 2.80 місячно за кожний рік праці. 4. Всю медичну допомогу платить тільки фірма —лікаря, оператора і ліки та побут в шпиталі. 5. Поліпшене забезпечення на життя і від випадків. 6. Збільшення суми безробіття з $30 до $40 тижнево на протяг 50 тижнів, досі було впродовж 39-х тижнів. У Форда працює 120,000 робітників, які дістають платню від години праці.

Президент має найменувати МекКона на директора Розвідчої Аґенції

Нюпорт, Ровд Айленд. — 26-го вересня пресовий секретар Білого Дому П'єр Салінґер повідомив пресу, що президент Кеннеді вже 27-го вересня має найменувати республіканця Джана Мек Кона на директора Центральної Розвідчої Аґенції, на пост, який тепер займає Аллен В. Доллес, який незабаром має зрезиґнувати. Мек Кон має 27-го вересня прибути до Нюпорту на конференцію з Президентом. Доллес займає теперішнє становище від 1953-го року. Він має 67 років і бажає перейти на відпочинок. Після невдалої інвазії на Кубу, якою мала керувати ця Аґенція, зростав натиск на Доллеса, щоб залишив свій пост. МекКон був головою Комісії Атомової Енерґії в 1958-1961 роках. В 1961 добровільно залишив це становище.

Індекс цін в серпні виносив 128

Вашингтон. — Департамент праці стверджує, що індекс цін в місяці серпні зменшився на 0.1 відсотка в порівнянні з липнем цього року і виносив 128. Це значить, що від пересічних цін із років 1947-1949 кошти прожитку в цій країні зросли на 28 відсотків, бо в роках 1947-1949 вони виносили 100. За ті товари, що в 1947-1949 роках коштували $10, тепер в серпні ц. р. треба б заплатити $12.80. Подешевшали харчі, але зате подорожчали мешкання, транспорт і медична опіка. Комісар статистики в департаменті праці Е. Клаґ заявив, що у вересні і в жовтні передбачене збільшення коштів прожитку, а в місяці листопаді і грудні — зменшення. В загальному ціни були на 1.1 відсотка вищі в порівнянні з серпнем 1960-го року.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** звернувся з закликом до власників ресторанів і мотелів в стейті Меріленд, щоб вони негайно закінчили сеґреґацію в своїх підприємствах, бо це шкодить опінії ЗДА закордоном. Ці ресторани відмовлялися обслуговувати африканських дипломатів, заявляючи, що їхні підприємства є тільки для білих. Це вперше Президент публічно підтримує державний департамент в його кампанії проти расового обмеження.

● **Арґентинські** торговельні і рибалки кинули у воду рибу, яку зловили і яка вартувала коло $125.000, бо ціни впали так низько, що не виплачується її продавати. Це сталося в порті Мар дель Плята.

● **В тижні**, що закінчився 23-го вересня ц.р., продукція сталі виносила 2,114,000 тони. і була найбільшою в останніх 17-ох місяцях. В тижні, що закінчився 16-го вересня, сталева продукція становила 2.032.000 тонн. Досі найбільшою тижневою продукцією в останніх роках була продукція в тижні, що закінчився 7-го травня 1960 р.

Президент підписав закон про створення Роззброєневої Аґенції

Ню Йорк. — 26-го вересня президент Кеннеді підписав закон про створення нової урядової аґенції, яка називатися буде Аґенція ЗДА для Контролі Зброї і Роззброєння. На директора цієї аґенції найменований є республіканець, колишній урядовець — спеціяліст від допомоги закордонові Віллям С. Фостер. Президент заявив після підписання закону, що ця нова аґенція „дає надію на порозуміння і поступ в критичному змаганні за життя людства". Порозуміння в ділянці роззброєння, казав, Президент, є важкою справою, але „існування цієї аґенції дасть нові засоби в цих зусиллях". Президент виїхав із дружиною на шестиденні вакації до Нюпорту Ровд Айленд, де він буде працювати. В Ню Йорку в готелі Карлайл Президент снідав разом із арґентинським президентом Артуром Фрондізі, з яким відбув конференцію про політичні проблеми в Европі. ОН і про політику в Західній Півкулі. 64-річний Фостер був заступником секретаря оборони і директором Адміністрації Економічної співпраці за президента Гаррі С. Трумана. Він працював також і за урядування Айзенгавера.

Помер Чарлз Вилсон

Вилісон, Луїзіяна. — 26-го вересня у віці 71-го року від серцевої недуги помер під час сну колишній секретар оборони і кол. президент Дженерал Моторс Чарлз Е. Вилсон. Він займав пост секретаря оборони від січня 1953-го до жовтня 1957го року, коли зрезиґнував і став членом ради директорів Дженерал Моторс.

Голова УКК дякує президентові Кеннеді за оборону поневолених

Вашингтон. — У зв'язку з виступом президента Кеннеді в Об'єднаних Націях з великою промовою в понеділок 25-го вересня та, зокрема, у зв'язку із згадкою в тій промові про потребу обговорення самовизначення всіх народів, зокрема тих, що в комуно-московській неволі, голова УККомітету, проф. Лев Добрянський, переслав президентові Кеннеді телеграму, в якій сказано:

„Пане Президенте: Ваша замітна і далекозора промова в Асамблеї Об'єднаних Націй заслуговує на подив і вдячність кожного американця. Ми цілосердечно піддержуємо Ваш заклик тій організації в дусі гуманізму і поміркованости. Ваш заклик до повних дебат над справою колоніялізму в комуністичній імперії та в самому Совєтському Союзі має нашу найсильнішу підтримку. В цій справі ми очікуємо повного й сміливого вияснення всіх фактів."

Як уже інформовано, Екзекутива і Дирекційна Рада УКК також напередодні виступу Президента в ОН переслала йому телеграму з проханням та заохотою заторкнути на тому міжнародному форумі справу поневолення Москвою не-російських народів.

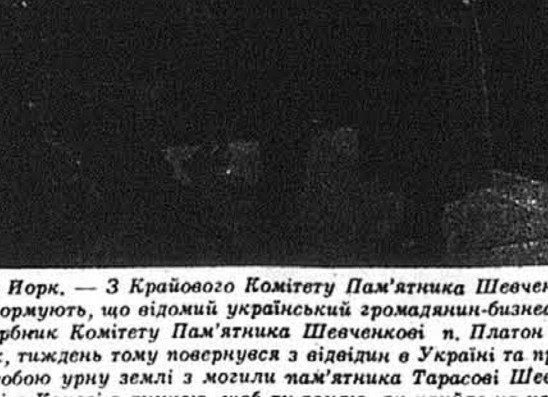
Понад $ 150,000 вже зібрано на пам'ятник Шевченкові, $ 130,000 вже є в касі Комітету

Ню Йорк. — На нарадах Комітету Пам'ятника Шевченкові, що відбулися тут минулої суботи, 23-го вересня, касир Комітету п. Платон Стасюк, який тількищо повернувся із одномісячних відвідин в Україні, ствердив у своєму звіті, що до каси Комітету переслано досі пожертв на будову пам'ятника у Вашинґтоні на загальну суму 128,482.64. Приблизно три тисячі долярів пожертв вплинуло того ж дня, отже загальна сума зібраних і пересланих до каси комітету пожертв на будову пам'ятника переступила в тому дні, 130,000 долярів. Цілий ряд місцевостей і осіб ще не переслали зібраних або задекларованих пожертв, загальну суму яких тепер обраховується вже на понад 150,000 долярів. Це мабуть найбільша сума, яку зібрано впродовж відносно короткого часу, бо кампанія збірки фондів на пам'ятник Т. Шевченкові ведеться формально від березня ц. р. отже заледве сім місяців. Із дальших виказів виходить, що досі 92 особи, в тому один американець, та 88 організацій жертвували на ту ціль 100 або більше долярів. Пожертви нижче 100 долярів склало 307 організацій і товариств. Зібрана готівка переховується в 4 українських щадницях та 8-ох кредитівках. Мінімальна сума, передбачена на будову пам'ятника, становить чверть мільйона долярів. Збіркова акція продовжується.

ЩЕ В СПРАВІ ЗБОРІВ КПШ

У повідомленні про чергові наради Комітету Пам'ятника Шевченкові, надруковано в „Свободі" з 26-го вересня, трапилась друкарська помилка, бо пропущено ред. Василя Мудрого, проф. Дам'яна Горняткевича та ред. Вол. Душника, які брали активну участь в згаданих нарадах.

Земля з могили Т. Шевченка в Каневі на пам'ятник Кобзареві у Вашинґтоні

Ню Йорк. — З Крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові інформують, що відомий український громадянин-бизнесмен, скарбник Комітету Пам'ятника Шевченкові п. Платон Стасюк, тиждень тому повернувся з відвідин в Україні та привіз зі собою урну землі з могили пам'ятника Тарасові Шевченкові в Каневі з думкою, щоб ту землю, як прийде на це час, вмурувати в пам'ятник Кобзареві України в столиці Америки, Вашингтоні. Могилу Т. Шевченка в Каневі міг відвідати п. Стасюк після клопотань за спеціяльним дозволом влади. На фотознімці, що була знята на бажання і замовлення п. Стасюка совєтським фотографом, видно п. Стасюка і його дружину біля могили Т. Шевченка в Каневі в моменті, як заступниця директора музею Т. Шевченка передає їм землю з могили

ПРЕЗИДЕНТ КЕННЕДІ ВІДБУВ КОНФЕРЕНЦІЮ З ПРЕЗИДЕНТОМ АРҐЕНТИНИ ФРОНДІЗІ

На фото (зліва): державний секретар Дін Раск, президент Арґентини Артуро Фрондізі, перекладач Доналд Барнес і президент Джан Ф. Кеннеді.

Ню Йорк. — У вівторок дня 26 вересня ц. р., президент Кеннеді конферував тут з арґентинським президентом Артуром Фрондізі, що прибув так же само, як і Кеннеді, щоб виступити із промовою під час сесії Генеральної Асамблеї ОН. Конференція з Фрондізі тривала чотири години і була найдовшою з усіх, що їх будь-коли відбув Президент Кеннеді з головою якоїсь чужої держави. Кеннеді і Фрондізі розмовляли яку годину самі з допомогою перекладача і в дальших розмовах брали участь державний секретар Дін Раск та міністер закордонних справ Арґентини д-р Хозе Марія Каркано, давній знайомий президента Кеннеді. Після конференції проголошено комунікат про її перебіг і висліди, в якому стверджено, що розмови відбувалися в дружній атмосфері і були дуже корисні для обидвох сторін. Крім ряду справ, що заторкали взаємин ЗДА з Арґентиною й іншими південно-американськими країнами і зокрема їх політичної й економічної співпраці, була обговорена під час конференції теж і справа Куби.

Голляндія зрікається Західньої Ґвінеї і пропонує плебісцит

Об'єднані Нації. — Голляндський міністер закордонних справ Жозеф М. А. Люнс у своїй промові в минулий вівторок на Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй несподівано заявив, що Голляндія готова віддати Західню Ґвінею під вірче управління Об'єднаних Націй у дальшому ході історичного процесу деколонізації. Голляндський міністер запропонував, щоб першим кроком у перебранні Західньої Ґвінеї було вислання туди комісії від Об'єднаних Націй та зорганізування там всенародного плебісциту. Таким чином не було б „пустки" яка стала трагедією Конґа. Водночас Голляндія заявила готовість продовжувати фінансову допомогу для Західньої Ґвінеї і залишити там своїх урядовців на службі вірчої адміністрації ОН. Нова Ґвінея має 150.000 кв. миль і 730.000 мешканців, здебільша дуже відсталих культурно й економічно папуасів. Голляндців має там 2.800 урядовців. Індонезія від років веде завзяту кампанію проти Голляндії за Західню Ґвінею, яка в термінології індонезців зветься Іріян, вважаючи той край інтеґральною частиною Індонезії. Однак Голляндія, признавши більшості островів в Океані самостійність в 1949 році, яка охопила всі ті острови в одну державну Індонезію, зберегла за собою західню частину Ґвінеї, при чому у східній частині існує австралійська адміністрація. Представник Індонезії в Об'єднаних Націях, д-р Алі Састраміджоджо негайно відкинув внесення Голляндії, вважаючи його порушенням прав Індонезії до Західньої Ґвінеї, як „своєї" території.

Мендес-Франс домагається зміни французького режиму

Париж.—Кол. французький прем'єр, який був колись лідером Радикальної пиртії, але розійшовся з своїми однопартійцями внаслідку надто самостійних своїх виступів, окликав в минулий понеділок пресову конференцію, на якій закинув президентові де Ґолеві, що він створив „політичну пустку" в державній системі сучасної Франції та довів ситуацію над беріг громадянської війни. Тому він закликав до створення руху, який мав би на цілі переведення двох конкретних справ: доведення до замирення в Альжирі та ухвалення нової конституції. Мендес-Франс, який свого часу підтримував де Ґоля, закинув йому, що „ніякий один чоловік не може виповнити собою держави" і тому недвозначно апелював до де Ґоля, щоб той добровільно зрікся своєї влади в користь нового парляментарного устрою. Водночас де Голь, вернувшись з подорожі по центрально-південній Франції, де він переконався знову про свою велику популярність в народних низах, старається дійти до згоди з різними політичними партіями. Він пропаґував у своїй подорожі національну єдність і старається здійснити її в розмовах з різними партійними діячами. Газетні коментатори сумніваються, чи це вдасться йому, коли він одночасно хоче зберегти дуже непопулярний серед партій, сервілістичний супроти де Голя уряд Мішеля Дебре. Що стосується Альжиру, то Мендес-Франс заявив, що „всі знають, що Альжир стане самостійною державою і вся проблема зводиться тільки до запевнення належного місця французам в Альжирі".

● **В Ґватемалі** відбулися наради командантів армій із п'ятьох держав Середущої Америки, під час яких військовики домагалися, щоб уряди зорганізували спільну раду оборони і спільну розвідчу аҐенцію, яка могла б паралізувати працю комуністичних аґентів. В цих нарадах взяли участь військовики з таких держав: Ґватемалі, Гондурасу, Нікараґви, Коста Ріки і Ель Сальвадору. Не було представників від Панами.

● **Крайовий Інститут** для вивчення серцевих недуг плянує вивчати дієту 500,000 американців, щоб ствердити, який вплив має дієта на серцеві недуги.

СІЄРА ЛЕОНЕ — 100-ИЙ ЧЛЕН ОН

СССР ПОГРОЖУЄ НОВИМ „ВЕТО" — СПРАВА НАСТУПНИКА ГАММЕРШИЛДА ВСЕ ЩЕ НЕ РІШЕНА

Об'єднані Нації. — Рада Безпеки Об'єднаних Націй рішила на своєму засіданні в минулий вівторок 26 вересня прийняти нову західньо - африканську республіку Сієрра Леоне до Об'єднаних Націй, як їхнього сотого члена. Сієрра Леоне була колонією Великої Британії від 1787 року і дістала незалежність 27 квітня 1961 та в тому самому дні зголосила своє подання до ОН. Сієрра Л. лежить між Ґвінеєю і Ліберією на західньому узбережжі Африки, має величину приблизно Ірляндії і 2 мільйони мешканців. Прийняття тієї ще одної муринської Республіки до Об'єднаних Націй, яке ще буде потверджене на Генеральній Асамблеї не викликало ніяких труднощів. Зате палкий спір виникнув у зв'язку з можливим членством двох інших держав — комуністичного сателіта Зовнішньої Монголії та північно - африканської арабської країни Мавританії. Валеріян Зорін домагався, щоб справу Зовнішньої Монголії поставити на дебатування перед Мавританією, бо, мовляв, Зовнішня Монголія вперше старалася за прийняття до ОН ще в 1946 році. Це внесення перепало, бо дістало тільки 4 голоси „за", проти трьох та при чотирьох, що стрималась; для важности треба сім голосів „за". Тоді Мавританія дістала 8 голосів „за" у формальній справі поставлення справи її членства під дебати. Зорін недвозначно загрозив, що коли не буде прийнята Зовнішня Монголія, то він закладе „вето" проти прийняття Мавританії і тому домагався сполучення тих двох справ. Адлей Стівенсон заявив від ЗДА, що він не буде противитися прийняттю Зовнішньої Монголії, але не відомо, чи вільний Китай не зголосить „вета" проти Монголії.

Тим часом справа наслідства по трагічно померлому Даґові Гаммершилді все ще не вирішена. Внаслідку заходів президента Ради Безпеки ОН Натана Барнеса з Ліберії, у вівторок зійшлись в цій справі на нараду представники „великої чвірки": Адлей Стівенсон від ЗДА, сер Патрік Дін від Англії, Арман Берар від Франції і Валеріян Зорін від СССР. Валеріян Зорін несподівано виступив з новим проєктом: щоби вибрати чотирьох заступників генерального секретаря, які з-поміж себе вибрали б свого голову, який керував би секретаріятом Об'єднаних Націй. Зорін не з'ясував, з якої групи держав мав би бути такий четвертий підсекретар, бо до цього часу Совєти стояли на становищі, що одноособового генерального секретаря має заступити тричленна колеґія, зложена по одному представникові від Заходу, від комуністичного та невтрального бльоків. Не відомо також, чи такий голова тричленної колеґії урядував би за ротаційною системою, себто кожний з 4-х підсекретарів був би часово головою трьох інших, чи був би обраний на ввесь час, до квітня 1963 року, коли-то кінчалася каденція Гаммебшилда і за чартером треба обрати нового генерального секретаря. Стівенсон заявив, що ЗДА — згідно з промовою през. Кеннеді з минумого понеділка, є проти всякого послаблення позиції урядуючого постійно чи тимчасового генерального секретаря.

СССР відкидає пропозицію ЗДА на припинення атомових дослідів

Об'єднані Нації. — Совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико у своїй промові на годину і 45 хвилин, виголошеній в минулий вівторок 26 ц. м. в Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй відкинув пропозицію през. Кеннеді, щоб негайно підписати договір про припинення всяких ядрових експериментів та припинення дальшої продукції ядрових матеріялів і ступневого їх нищення. Громико заявив, що ця справа може бути поладнана тільки в рямцях цілого пляну на тотальне і загальне міжнародне роззброєння. Громико апелював до Об'єднаних Націй, щоб вони більше поцікавились справою Німеччини і Берліну, бо це справа війни або миру, отож ані не можна залишити її виключно на відповідальність великих держав, ані не можна проголошувати в ній невтральність. За коментерями преси, таке ствердження Громика вказує на те, що Совєти обмірковують можливість вписання справи Німеччини на денний порядок Генеральної Асамблеї, — тепер, або у випадку розбиття східньо - західніх переговорів. Громика заявив, що СССР буде вимагати прийняття до Об'єднаних Націй однаково Західньої як Східньої Німеччини. Він знову атакував НАТО, як „аґресивний" бльок та виправдував відновлення совєтських атомових вибухів фактом французьких ядрових експериментів, які — мовляв — служили цілям цілого НАТО. Совєтська пресова аґенція, подавши спершу тільки вістку в кількох рядках про промову през. Кеннведі, передала в минулий вівторок за комунікатом ТАСС-а ширший зміст тієї промови, з повним промовчанням всього того, що там була для Москви неприємне.

У СВІТІ

● **Сьома американська армія в Західній Німеччині** складається з 2-х корпусів і 5 дивізій, разом на 160-200 тисяч вояків, але її вогнева сила та найвищий стан вишколу і бойового духа такий, що вона може переможно ставити чоло кількакратно численнішому противникові —твердить військовий референт „НЙ Таймсу", високий військовий фахівець, Генсон Болдвін.

● **Джо Ґріммонд**, лідер маленької тепер англійської Ліберальної партії, яка має 6 послів в парляменті, піддав думку, щоб західні держави погодились прийняти „на пробу" на короткий час совєтську пропозицію щодо керівної „тройки" в міжнародній контрольній системі при міжнародному роззброєнні. Ґріммонд твердить, що варта переконатися, як практично така контроля виглядала б, чи вона була б поважна й успішна, чи фікційна.

● **Маршал Сєрґей Бірьюзов** закликав в своїй статті, що її надрукувала „Красная Звєзда", щоб совєтське летунство було у перманентному стані бойової готовости та могло в кожній хвилині протилетунською артилерією і ракетами відперти кожний західній налет бомбардувальниками чи ракетами на СССР.

● **Останньою трагедією східніх берлінців** є масове насильне переселювання мешканців вулиць, що безпосередньо притикають до Західнього Берліну, вглиб Східнього Берліну та навіть Східньої Німеччини. Просто заїздять під хати вантажні авта, куди виносять меблі мешканців тих домів і насильно їх відтіль евакують. Таким чином перенесено коло 500 родин. В деяких місцях, щоб з Західнього Берліну не стежено за цією варварською акцією, яка є типічною для большевицького знущання над людиною, збудували високі дерев'яні стіни-„паравани".

● **У московських керівних органах**, „Правді" й „Ізвєстіях", появились статті з гіркими докорами на адресу офіційних чинників З'єдиненої Арабської Республіки, які нібн свідомо промовчують і затаюють, що велику Асванську греблю на Нілі будують совєтські інженери за совєтські гроші. Большевики погрожують ревізією свого рішення дати на ту ціль 300 мільйонів дол. Єгипетські араби кажуть, що нема чого розголошувати, бо насправді ті роботи не вийшли поза підготовчу стадію.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Щоб слова стали ділом...

У блискучій формою і змістом 40-хвилинній промові президента Кеннеді в минулий понеділок перед Генеральною Асамблеєю Об'єднаних Націй було багато першорядних думок, стверджень і рекомендацій. Вони стосувались однаково потреби скріплення, а не послаблення — як того хоче Москва — апарату Об'єднаних Націй і потреби миру людства, що йому загрожує фізичним винищенням новітня ядрова зброя. Надзвичайно переконливим було таврування перфідного комуністичного вислову про „визвольні війни", яким Москва й Пейпінг прикривають свою завойовницько-підривну роботу в південній Азії. Добре прозвучала ще одна пригадка Хрущову, що ЗДА боронитимуть всіма доступними їм засобами свободу Західнього Берліну. Було також очевидним, що в такій промові американського Президента мусіла бути висловлена готовість до мирного полагоджування всіх міжнародних конфліктів включно з останнім німецько-берлінським. Конкретна пропозиція покликати до життя Міжнародну Організацію в справах розброєння, як теж створити постійну міжнародну збройну силу Об'єднаних Націй для зберігання ладу у світі — були конструктивними проєктами.

Але з усієї промови Президента найважливішою і спеціяльно для нас найцікавішою була заява про потребу перевести „повну дискусію" над „цілістю проблеми колоніялізму", з одночасним указанням на курйоз, що могутній рух самовизначення народів „не дійшов ще до комуністичних країн". Очевидно, сам през. Кеннеді і його найближчі співробітники не можуть не знати, що велика більшість фактично окупованих московськими большевиками країн давно вже самовизначились і мали свої власні національні держави, які впали жертвою російсько-большевицької агресії. Але ствердження Президента З'єднаних Держав з трибуни Генеральної Асамблеї ОН, що уярмлені большевиками країни „живуть у системі, яка знає тільки одну партію і одну віру, — яка здавлює дебати, вільні вибори, вільну пресу, вільні книжки і вільний робітничий рух, яка здвигає мур, щоб тримати правду, як щось чуже, а своїх власних громадян, як в'язнів", — таке ствердження стало безумовно політичним прецедентом і подає першорядну вихідну точку для розгортання дальшої кампанії проти совєтського колоніялізму. Очевидно, що в дальшій кампанії на перше місце треба висувати не вселюдські права, здушувані комуністичною системою, але — національні права, які стали власне причиною упадку колоніялізму давнього типу.

Це найбільший і дійсно трагічний парадокс, що якраз представники учорашніх колоніяльних азійсько-африканських країн ніколи самі не згадують совєтського колоніялізму і не люблять, коли його будь-хто згадує. Виступ у цій справі Дж. Ф. Кеннеді був також „єдиним пунктом", як твердить „НЙ Таймс", який „розчарував" азійсько-африканських делегатів. Причини цього різні: їх незнання східньоевропейської історії та проблематики тамошніх народів, їх егоїстичний матеріялізм з розрахунком на совєтську грошову допомогу і найбільше — їх страх, що актуалізація проблеми совєтського колоніялізму відсуне в тінь їхню справу. І тут саме відкривається широке поле інформаційно-пропагандивної праці для всіх представників підсовєтських народів у вільному світі, які досі занедбували терен азійсько-африканських країн.

Ніде правди діти, нехіть нейтральних країн заторкувати справу совєтського колоніялізму в не малій мірі спричинили дотеперішня західня, зокрема американська закордонна політика та пропаганда. Якщо виступ през. Кеннеді став би зворотом у політиці, стосованій, наприклад, „Голосом Америки", тоді й Америка у холодній війні проти СССР вперше перейшла б до наступу, і гарні слова президента Кеннеді стали б ділом.

У безупинному поступі

Роля і значення якоїсь національної групи в таких державах, як ЗДА чи Канада, міряються не тільки загальною кількістю осіб даного національного походження, але й їх культурним розвитком і участю в різних ділянках науки. Особливо важливим чинником є кількість осіб даної національности, які, займаючи становища професорів чи викладачів у високих школах країни, здобувають собі ім'я науковими працями і дослідами. Наявність науковців якоїсь національности у високому шкільництві є також далекосяглим політичним фактором.

До другої світової війни кількість українців — професорів і викладачів — в американських університетах і коледжах була мінімальною. Їх можна було порахувати на пальцях двох рук. Та й не всі вони признавалися до українства. Деяка поправа в цьому напрямку настала після другої світової війни. Відомий дослідник історії української іміграції у ЗДА, Василь Галич, у своїй статті „Українці професори в коледжах та університетах", надрукованій у „Свободі" з 10 січня 1948 р., зміг назвати всього 21 науковця, з тих, що в той час працювали в американському високому шкільництві, між ними прізвища й таких, що відійшли потім від українства. З припливом нових хвиль іміграції і з збільшенням числа українців, що позакінчували високі школи у ЗДА, почала збільшуватися поступово і кількість українців-науковців у високому шкільництві ЗДА. У вересні 1957 року Мілена Рудницька, в серії друкованих у „Свободі" статтей п. н. „Молоді кадри українських науковців", встановила на підставі дуже неповних даних кількість українців, які виступили з науковими працями або займали ті чи інші становища в коледжах і університетах ЗДА, на 52 особи.

З того часу, особливо за останніх п'ять років, ситуація в цій ділянці значно покращала. Закінчивши студії в американських коледжах і університетах, чимало молодих українців обрало собі наукову кар'єру і зв'язало свою наукову працю з катедрами, семінарами, лябораторіями та науковими бібліотеками американських коледжів і університетів. У своєму реєстрі, надрукованому в „Свободі" з 26 вересня ц. р., Василь Галич нараховав уже 104 українських науковців старшої і молодшої ґенерації, які не тільки працюють у високому шкільництві ЗДА, але й добилися чималих успіхів у своїх наукових ділянках і опублікували ряд праць.

Не зважаючи на неповність опублікованого В. Галичем реєстру, що його можна було б збільшити до понад двісті осіб, він все ж таки дає цікаві дані про засяг і розвиток участи українців в американському шкільництві. Узявши до уваги основні фахи цих науковців, треба ствердити, що найбільше з-поміж них працює в таких ділянках, як бібліотекарство — 12 осіб і фізичне виховання — 11 осіб. За ними йдуть історики — 9 осіб. По вісім осіб викладають музику і мови. По сім осіб працюють, як професори чи викладачі економіки і політичних наук. Між названими в реєстрі є 5 математиків, по 4 медиків, біологів, славістів, по три, що працюють в ділянках фізики, хемії і соціології, і двох у ділянці технології. Врешті мають українці по одному представникові в таких наукових дисциплінах, як теологія, право, педагогіка, психологія, фінансознавство, землезнавство, ботаніка, агрикультура, мінералогія, металюргія, фізіологія, інженерія і лісівництво. В університетській управі працює один науковець.

Наведений підрахунок показує, що під сучасну пору українці заступлені вже не тільки в гуманістичних науках, але що їх участь зросла також і в точних науках — математиці, хемії, фізиці, біології й медицині, і що заступлені вони тепер майже в усіх модерних дисциплінах. Цей розподіл, згідний в загальному із даними з інших джерел, доводить, що українці стають поступово однією з сильніших груп в американському високому шкільництві і науці, збільшуючи цим видатно потенціял, вагу і значення української національної групи в ЗДА.

М. Чировський

ЕКОНОМІКА В РОЗГОНІ І ЇЇ ТРУДНОЩІ

Потенціял американського народного господарства дуже швидко наростає у різних його ділянках, і то майже в такому темпі, як це й обіцяла нова демократична адміністрація. А проте, в одному аспекті цього росту адміністрація глибоко помилилась. А саме, не враховуючи збільшених видатків на оборонні цілі в наявності міжнародного напруження, що його не передбачувано рік тому, демократи сподівалися, що господарський ріст „нових обріїв" сам собою фінансуватиме збільшені кошти нових „добродійних" проєктів поширення соціяльного з а б е зпечення, піднесення старечих пенсійних фондів, збільшення допомоги безробітним, підвищення видатків на шкільництво, побільшення субсидій для сільського господарства, і що не буде скорого й поважного наростання федерального дефіциту.

Тим часом, хоч господарський потенціял швидко наростає, дефіцит росте також, роблячи цей економічний розгін менше природним і менше здоровим. Кредит, дефіцит і заборгованість стали невід'ємними явищами в приватній господарці багатьох американців, а то й федерального, стейтових, муніципальних і льокальних урядів. Така фінансово - кредитова структура економіки, уможливлюючи, з одного боку, високий стандарт життя поодинокого громадянина і хоч штучний, а все таки ріст народного господарства з другого боку провадить до щораз більшої реґляментації ринку, щоб забезпечити його відносно збалянсований розвиток.

Реґляментаційні заходи уряду проявляються в різних формах. І так, федеральний уряд втрутився в проблему політики цін сталевої промисловости, домагаючись, щоб власники сталеварень не підбивали цін на свою продукцію, даючи їм зрозуміти, що уряд впливатиме також на робітничі спілки, щоб не домагалися вищих платень.

Власники сталеварень різно зареаґували на заклик Президента. Деякі обіцяють серйозно над цим призадуматися, інші — поставилися більше критично. Роджер Блаф, голова директорів УС-Стіл, наприклад, зазначив у своєму листі до Президента: 1) сталева промисловість ніяк не може робити жадних зобов'язань щодо її політики цін на майбутнє, бо обставини можуть змінитися; 2) не можна сподіватися сталих цін у сталевій промисловості, коли робітничі платні і інші кошти наростають; 3) дотеперішнє неформальне втручання уряду в політику цін може привести до контролі цін; 4) некомпетентне втручання уряду може стати джерелом інфляції. Тобто — реакція промисловців більше неґативна, як позитивна. Але в кінцевому висліді, здається, що заклик Президента матиме відносний успіх.

Інтенсивна політика демократичного уряду, спрямована проти монополів і монопольного визначення цін, викликала в індустріяльних колах переконання, що уряд займає щораз більш неприхильне становище супроти великого приватного підприємства і щораз прихильніше супроти робітничих спілок.

В інтерв'ю з репортерами „Ю. С. енд Ворлд Ріпорт", генеральний прокурор Роберт Кеннеді заявив, що приватний капітал і приватне підприємство є основою американського економічного життя, і що будь-який уряд в Америці не міг би проіснувати довго, воюючи з приватним підприємством. Роберт Кеннеді підкреслив, що федеральний уряд встряває тільки там, де виникає надмірна концентрація ринкових впливів, де треба забезпечити справедливі ціни, де розвивається монопольна сила робітництва, де починається кризове змагання ринкових чинників. Він уважає, що на далеку мету уряд своїми заходами тільки допомагає ростові приватного підприємства.

Розвиток останніх подій на ринкові праці немов підтверджує слушність поглядів Роберта Кеннеді. Не зважаючи на войовничість Волтера Рутера, головної сили спілки автових робітників, рішеність компанії Дженерал Моторс не поступатися перед натиском організованого робітництва в деяких принципових справах, як розподіл зисків і вплив спілки на деякі проблеми адміністрації компанії, до загального страйку в автомобільній промисловості таки не дійшло. Автомобільні робітники дістали підвишку платні на 7 центів за годину, краще забезпечення на випадок безробіття і в старості, і краще забезпечення на випадок хвороби.

Льокальні страйки і непорозуміння в автомобільній промисловості були викликані другорядними справами, як перерви на каву і друге снідання, площі для паркування авт, приміщення для куріння, право полювання на сарни і т. ін. Автові промисловці задовольнили 11.000 різних дрібних домагань робітників, але не дійшли до згоди в інших 8.000 часом і смішних вимог і тому прийшло до льокальних страйків. В загальному одначе, здоровий розум переміг і без серйозного втручання федерального уряду.

Секретар праці Ґолдберг кинув деяке світло на причини прямирливости провідників великих робітничих спілок. А саме — сила організованого робітництва в Америці поступово спадає. Доказом цього є хоч би факт, що протягом п'ятдесятих років загальна кількість робітників у ЗДА зросла на п'ять мільйонів, тоді як членство робітничих спілок піднеслося за цей час лише на півмільйона. Основна причина, здається, в тому, що робітництво осягнуло вже так багато, що йому вже й нема за що гаряче боротися. Сьогодні іде вже робітничим спілкам радше про збереження здобутків, як про їх поширення. Войовничість спілок обнижується, і тому падає їхня популярність. Робітники з високим життьовим стандартом стають більше пасивними.

В процесі господарського росту зарисовуються великі зміни в структурі ринку. Згадати тут хоч би проблему автоматизації і зв'язаного з цим безробіття некваліфікованих робітників, — питання, що його так широко обговорюється в пресі. Наростають зміни в організації роздрібної торгівлі: вона прогресивно консолідується; постають щораз нові великі компанії в цій ділянці економіки; росте популярність спілок з обмеженою порукою, збільшується число дисконтових крамниць; торгівля в щораз більшому числі крамниць триває до пізньої ночі, покупцеві дозволяється самому себе обслуговувати, а склади, статистику, бухгальтерію щораз більше автоматизується.

Знамениті цьогорічні жнива не радують ні фармера, ні споживача, ні уряд, бо прийдуть нові турботи із субсидіями для фармерів та з магазинуванням надвишкової продукції і тому споживач не може сподіватися на нижчі ціни на харчі.

В цілості економічного образу країни зауважується ще такі явища: індекс індустріяльної активности наростає; зиски підприємств підвищились на 37% у порівнянні з початком 1961-го року; капіталовклади досягнули рекордового рівня — 34.8 більйона долярів на річній середній базі; капітали для фінансування біжучих операцій дуже обильні.

ДЕ ГОЛЬ ПО АТЕНТАТІ

Париж. — „Альжирську справу треба рішуче закінчити!" — заявив де Голь у першій промові, що її виголосив під час подорожі по центральній Франції. У цій заяві нібн нічого нового, крім тону. Тон бо цієї заяви свідчить про те, що де Голь рішився йти до кінця в здійсненні проголошеної ним деколонізації.

Альжирське підпілля, в недавно й Бурґіба (після трагедії в Бізерті) кілька разів уже твердили, що від слів до діла далеко, і де Голь, проголосивши високий принцип деколонізації, не має наміру її здійснювати. Ми б не сказали, що де Голь кидає слова на вітер. Нема сумніву, що він розуміє еволюцію, на шлях якої ступив світ у нашу добу. А крім того — він надто вірить у велич французької нації, щоб вважати її історичним завданням утримувати решткн колоніяльних посілостей і витрачати на це національну енергію та величезні засоби.

Де Голя слушно звуть „людиною Брацавілю" — від декларації, яку він виголосив в тому місті, коли ще ревіли гармати останньої війни. У тій промові він заявив, що настав час знайти нові форми зв'язку з колоніяльними народами, покинувши засоби колоніяльного визиску й усього, що з цього принципу випливає чи випливало в минулому. Тому ми переконані, що його вигук у 1958 р., після перебрання влади, „Нехай живе французький Альжир!" був лише тактичним ходом, який він зробив, вважаючи, що провідна французька верства ще не дозріла до зрозуміння того, що він сказав у Брацавілі.

І він мав рацію. Усамостійнення Тунісії і зречення Індо-Китаю — провів Мендес-Франс. І хоч ці потягнення були припечатані схваленням парляменту, все ж Мендес-Франса мільйони французів вважають мало не за зрадника, а в кожному разі за жида, запідозреного в комунофільстві. А ще більше французів і досі собі не уявляє, як би то білі мешканці Альжиру мали стати громадянами самостійного Альжиру, де араби мають більшість, а тому і уряд складався б з більшости арабів!?

Та французька маса послухає уряду. А от европейці Альжиру, не кажучи вже про численний кадр старшин і про тих, що мають поважні господарські інтереси в Альжирі — цим пройти революційні події без революційного зламу — таки дуже важко. Лівиця давно закликала де Голя бути рішучим і силою провести в життя свою концепцію деколонізації. Але де Голь цього не хоче, бо бачив і бачить себе в ролі не тільки голови держави, але й в ролі „ґіда", тобто провідника нації, щоб не сказати вождя, вважає своїм завданням об'єднання нації, а не її розірвання на своїх прихильників і противників.

Але ніколи великі потягнення не проходили без потрясень чи примусу. А що ж і говорити про наші нервові часи, коли все мусить відбуватися з божевільною швидкістю. Люди бо ледве встигають за розвитком техніки. Прикладом цього можуть бути забиті автомашинами вулиці великих міст. І коли б хтось хотів торгуватися з кожним громадянином за вивласнення того чи іншого кусника землі, через який слід прокласти автостраду, то ми б не могли користуватися автами.

Та у Франції це ще буває. Коли держава вирішує прокласти дорогу, яка б дозволяла об'їздити місто, то починається торг: комерсанти й ресторатори протестують. І уряд не робить дороги, доки не докаже комерсантам, що вони не так то й багато втрачають. Але цими методами ні до чого дійти не можна, і Франція видає окремі закони, які припасовують права уряду до вимог доби.

Сьогодні де Голь змушений те саме зробити й у інших ділянках. Він закликає до єдности французької нації, але вже готовий не звертати уваги на те, чи всі будуть ним задоволені, бо ж свої історичні завдання мусить виконати в ім'я майбутнього. Багато тут „допоміг" атентат, який показав, що переконувати противників — справа безнадійна.

Тепер бо ясно, що атентат виконали таки члени ОАС — Організації Таємної Армії, яку очолює генерал Салян. А ще кілька днів тому Салян вислав листа до редакції одного паризького щоденника, в якому заявляв, що ніколи не сплямить своєї чести атентатом на того, хто ввійшов до історії Франції. Слідство в справі атентату доказує, що Салян не кермується ніякою мораллю.

Виглядає, що де Голь вирішив до єдности нації йти іншими шляхами, не оглядаючись на добровільне підпорядкування. Не буде він оглядатися й на опозицію европейців Альжиру, а, мабуть, піде швидко до закінчення цієї справи. Його заява з 5 вересня про те, що Сагара належить до Альжиру, дає підстави відновити переговори з підпіллям. Зміни в складі тимчасового альжирського підпільного уряду, передусім зміна його голови, також говорить про нові можливості переговорів.

Французька преса одноголосно твердить, що прихід на чоло підпільного тимчасового альжирського уряду Бен Кедди відкриває нові можливості переговорів. Не тому, що Бен Кедда менш принципово наставлений, як був Ферат Аббас. Ні, навпаки — Ферат Аббас був більш „угодово" наставлений, але Бен Кедда необтяжений атрибутами „уряду", і може дозволити собі більшу свободу маневрів. Крім того надії йдуть по такій лінії: промова де Голя з 5 вересня відкрила двері для відпруження в Бізерті, чому б його згадка про „альжирське покликання Сагари" не мала відкрити дверей для успіху переговорів з підпіллям?

Так само о д н о г олосно французькі знавці альжирських справ твердять, що Бен Кедда готовий іти з де Голем проти ОАС, яка являє велику небезпеку. ОАС загострює відносини між двома етнічними групами в Альжирі, поглиблює ненависть. А нена-

(Закінчення на стор. 3-ій)

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

У СПРАВІ ПРАПОРА АРМІЇ УНР

У щоденнику „Свобода" з 12 липня ц. р. на сторінці 3-ій в дописі п. Івана Світа „Велике українське с в я т о в Бавнд Бруку" подано, що попереду групи вояків Третьої Залізної дивізії несено військовий прапор дивізії — „одинокий, що був в Армії УНР — інші дивізії не мали окремих прапорів . . ."

Таке твердження автора допису, який, очевидно, непоінформований про дійсний стан речей, є абсолютно помилковим, бо в Армії УНР, крім бойового прапора Залізної дивізії, були бойові прапори та штандарти й інших, не менше уславлених, військових частин, а саме:

1. Малиновий прапор Першого Козачого полку ім. гет. Богдана Хмельницького;
2. Жовто - блакитний прапор кінного Гордієнківського полку;
3. Білий прапор Дорошенківського пішого полку Синьої дивізії;
4. Синій прапор Першої Запорозької див. (з Туреччини);
5. Червоно - синій прапор Четвертого полку Січових Стрільців, а потім той же прапор Спільної Юнацької Школи;
6. Чорний прапор Кінного полку Чорних Запорожців;
7. Жовтий штандарт полку Кінних Запорожців;
8. Жовтий прапор Лубенського кінного полку ім. Максима Залізняка;
9. Жовто - блакитний штандарт панц. „Кармелюк";
10. Червоний прапор (з образом св. Михаїла) Четвертого кінного полку 4-ої Київської дивізії;
11. Малиновий п р а п о р Шостої Січової стріл. дивізії;
12. Блакитно-жовтий штандарт 6-ої Артил. бриґади;
13. Синій прапор 6-го Технічного куреня Шостої Січової стріл. дивізії;
14. Біло - синій (з „крижем") прапор Української Воєнної Чорноморської Фльоти.
15. Нарешті, в Галицькій Армії відомий старий малиново-синій прапор Українських Січових Стрільців.

Мали, безперечно, й інші військові частини Армії УНР свої власні прапори, про які, докладних відомостей бракує.

Таким чином, як бачимо, крім прапора Третьої Залізної дивізії, в Армії УНР фіґурувало ще півтора десятка воєнних полотнищевих знаків, про які цілком певні відомості має Український Воєнно-Історичний Інститут у Канаді. А з тих названих вище прапорів 5, в оригіналі і копію прапора 6-ої Січової дивізії, як також малюнки прапорів інших, перечислених тут військових частин, зберігає у себе Військовий Музей при Українському Воєнно - Історичному Інституті в Канаді нарівні з оригінальними прапорами з часу другої світової війни — прапора Холмської Оборони та прапора одного з відділів УПА.

За Президію Українського Воєнно-Іст. Інституту
Ген. М. Садовський, голова,
Пполк. М. Битинський, сек.
Торонто, 18. IX. 1961

КИДАТИ ЧИ НЕ КИДАТИ ПРЕДСІДНИКА УНС ДО БАСЕЙНУ?

У „Свободі" з 12-го вересня ц. р. читаю про зустріч студентської молоді на „Союзівці", між іншим, таке:

„Розвага продовжувалась в неділю після полудня при імпровізованій ватрі над басейном з всілякими „несподіванками", зокрема для приявного на імпрезі головного предсідника УНСоюзу п. И. Лисогора, що його студенти, згідно з подібними традиціями студентської бувальщини, „з належною пошаною" примусово скупали в воді".

З моїх студентських часів не пригадую собі таких „традицій студентської бувальщини", як також не пам'ятають подібного і інші колишні студенти, а тепер старші громадяни, з якими на цю тему я говорила.

Такі звичаї водилися давно і дозволені тепер лише між рівними — але не в такому відношенні поваги, як це мало місце на „зустрічі студентів". Не можна ж порушенням авторитету старатися забавити жадібну сенсацій молодь.

Тому, що вище наведена справа стосується болючої у нас проблеми виховання молоді — прошу не відмовити вміститн мого листа у Вашому часописі.

Теодозія Савицька
Ютика, Н. И.

Лев Ясінчук

В НЕЗАБУДЬ СУЩИМ І ГРЯДУЧИМ ПОКОЛІННЯМ

(У 80-РІЧЧЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ")

(8)

Пожвавлений рух Т-ва зрушив і деякі філії, які почали також набувати реальности, щоб приміщувати в них школи чи бурси (філії в Бережанах, Залішиках, Жовкві, Коломиї, Чорткові). Власний будинок для шкіл і бурси ім. кард. Сембратовича та власна велика й гарна площа піднесли дух українського громадянства. Нарід з гордістю дивився на своє шкільне товариство.

В останніх двох десятиріччях 19-го стол. і в часі до першої світової війни українці Галичини поставили на першому пляні своєї політики справу середнього шкільництва. Причини цього вже відмічені при обговоренні середньошкільних, сказати б, курсів.

До 1868 року, часу зорганізування Крайової Шкільної Ради, мовою навчання в галицьких середніх школах була майже виключно німецька. Щойно на основі закону з 1867 р. змінено німецький характер тих шкіл на чисто польський. В році 1867-68 було в усій Галичині 22 середні школи, з того 18 державних (15 клясичних гімназій і 3 реальні). За мовою навчання 17 державних шкіл були польські і тільки одна, т. зв. „академічна" гімназія у Львові мала українську мову навчання, але тільки в нижчих клясах; у вищих запроваджено українську щойно 1874 р. Впродовж наступних 40 років (1868-1908) засновано у самій Східній Галичині 23 державних гімназій, з того 18 польських і — не враховуючи львівської „академічної" — 5 українських (Перемишль — 1887, Коломия — 1893, Тернопіль — 1898, Станиславів — 1905, Львів — філія — 1906). Але в тому часі засновано і в Західній Галичині 17 польських гімназій, отже разом за 40 років 40 польських і 5 українських. На бажання польських політиків Крайова Шкільна Рада виготовила плян утраквістичних гімназій, як це вже було заведено в учительських семінаріях, а що цей плян ще не був задовільний, то ввели при польських гімназіях українські „паралельні" кляси під спільною польською управою. Таку першу спробу зробили в Бережанах і Стриї.

З'ясувавши собі наглядно польонізаційну ціль т а к о ї політики, українська галицька громада зміркувала, що вона не тільки мусить, але й може, проти сили поставити силу, проти польських державних шкіл — українські приватні школи, проти сильної організації — свою ще сильнішу, проти офіційних заходів і державних фондів жертвенність громадянства. І почали засновувати приватні українські середні школи — не цураючись і народних — по таких містах і містечках, які ніколи не бачили б середньої школи: в Копичинцях, Яворові, Рогатині, Городенці й ін. Це, зрештою, було конечне, коли зважити, що, наприклад, у 1910 р. в Галичині одна українська державна середня школа припадала на 675.140 українців, а одна польська середня школа — на 71.635 поляків. Побоюючись, що українці можуть своїми приватними школами витворити відповідну кількість української інтеліґенції, поляки почали засновувати в тих самих найближчих місцевостях свої приватні гімназії (Кути, Борщів, Чортків, Рогатин, Яворів), надаючи їм прав державних шкіл („право прилюдности").

Українських учительських семінарій зовсім не було, були щонайбільше утраквістичні, а до того ж у тих школах був заведений т. зв. „нумерус клявзус" — 40 учнів на клясу. Тож можна собі уявити, як важко було попасти українцеві до тієї школи. Тому українці відкрили чотири приватні учительські семінарії.

Треба було встановити для тих шкіл зразок навчального пляну, подумати про матеріяльну їх забезпеку й про центральний орган, рід шкільної влади. Хто прочитав з увагою вступну частину цього нарису, подумає, якщо 30 років існувало в Галичині українське шкільне товариство, що мало вже велику практику, удержувало свої п р и ватні школи і забирало відважно голос у всіх болючих справах українського шкільництва, то воно, очевидно, і мало б завідувати в с і м и приватними школами. Але тут сталася річ, про яку й сьогодні важко говорити.

Народний Комітет, як виконна влада Н а ц і онально-Демократичної партії, провів 9 лютого 1910 р. нараду з участю відпоручників 6-ох українських центральних товариств і приватних гімназій, на якій р і ш и л и заснувати Шкільний Союз з такими самими цілями, які мало статутове Педагогічне Товариство. Ініціятори нової організації виходили з того заложення, що статутове товариство має зв'язані руки, але забули, що не-статутова організація, якою був Шкільний Союз, не мала права засновувати школи. Тому приходило до такого двоєгляду, що Шкільний Союз засновував школу під фірмою Педагогічного Т-ва, яке навіть і з престижевих оглядів не могло від того відмовитися. Обидві організації зверталися до громадянства з закликом жертвувати на приватні школи, і часто мусіло Педагогічне Т-во допомагати школі Шкільного Союзу. Словом — постав хаос, який тривав до першої світової війни. Коли ж настала війна школи, що матеріяльно залежали від Шкільного Союзу, залишилися як сироти, бо більшість членів його Управи виїхала поза межі Галичини.

НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНГТОНІ ПАМ'ЯТНИК, ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО ШЕВЧЕНКА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ І АМЕРИКАНСЬКОЇ СТОЛИЦІ!

Д-р Василь Стецюк

ПІДСУМКИ КОНҐРЕСУ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ НАУКИ

В березні 1961 р. українські науковці у вільному світі, об'єднані в Науковому Т-ві ім. Шевченка, приступили до відзначення сотих роковин смерти свого Патрона і національного Пророка і розпочали свою першою сесією Світового Конґресу Української Вільної Науки святкування цих роковин у вільному світі. 9-10 вересня ц.р. наша Шевченківська Громада зібралась знову, щоб наче на закінчення відзначення сотих роковин нашого національного Пробудника ще раз заявити перед широким світом, що, якдовго існує українська спільнота в вільному світі, так довго існуватимуть українська вільна наука й українські науковці, і їхня праця, байдуже в якій галузі, буде наявним доказником, що ніякий терор московської політики не „скує душі живої і живого слова, не понесе слави Бога. Великого Бога."

Український інтеліґент, а зокрема український дійсний науковець бачить власними очима, що сьогодні перед ним не тільки мета дослідів т. зв. чистої науки, але мета життя його й його народу. Це збагнув Великий Шевченко і тому в своїм „Посланії до живих і ненароджених" він ставить ясну програму перед провідною верствою українського народу, перед його інтеліґенцією і перед майбутнім науковим світом: „Подивіться лишень добре, прочитайте знову тую славу, та читайте од слова до слова, не минайте ані титли, ніже тії коми—все розберіть..." Програму цю виконує вже 90 років Наукове Товариство ім. Шевченка і його члени, поставивши, за словами свого Патрона „на сторожі" здійснення цієї мети своє „слово", отой євангельський „логос", той, вічно живий символ національної свідомости, правди і справедливости. Бажання нашого Патрона, щоб те слово було „не ветхеє, не древлє", але „щоб воно пламенем взялось і вогненно заговорило та щоб людям серце розтопило, і на Україну понеслось" та „люд окрадений спасло од ласки царської" — стало імперативом кожного українського науковця, кожного члена НТШ. „Пламенем взялось" оце „слово істини" вже в перших проявах діяльности Наукового Т-ва ім. Шевченка, і воно „вогненно заговорило" та говорить до сьогодні в усіх працях і НТШ і його членів. І хоч нераз прийшлось українському науковцеві-членові НТШ перенести московську Голгофту, він не переставав і не перестане вірити в те, що Шевченкового „слова істини", оцього „кадила Божої правди на землі" не зможе ніяка сила заглушити, бо „наша правда" ніколи, як вірив Шевченко, „не вмре, не загине". Цю віру й той вогонь Шевченкового слова перенесла українська спільнота і далеко в заокеанські країни. Доказом цього хай стануть ті численні наші національні зібрання, маніфестації та святочні наукові конференції, що їх під прапором Шевченка переводить разом із Науковим Товариством Шевченка вся українська спільнота в вільному світі.

Ніщо дивне, що, коли в половині минулого року Управа Наукового Товариства ім. Шевченка, заініціювала в соті роковини смерти свого Патрона і всенаціонального Пробудителя плян скликання світового Конґресу Української Вільної Науки, не було ні одного свідомого українського вченого і патріота, ні однієї української суспільної організації, яка не підтримала б цього задуму, щонайменше морально. Найкращу, мабуть, відповідь на цю відозву дали самі члени НТШ, зголошуючи вже в листопаді минулого року 119 тем своїх праць-доповідей на наш Конґрес. Правда, з незалежних від Президії Конґресу причин, деякі доповідачі не мали змоги взяти участи в нашім Конґресі, але вже сам факт, що до участи в Конґресі зголосилися, поруч дійсних членів НТШ, тобто з старшої генерації науковців також і деякі молодші наші члени, а серед них, навіть, ті, що не бачили України, свідчить наявно, що Шевченкові ідеали братерства і любови та віра в прихід українського Вашинґтона єднають всі наші покоління і ґенерації в одну нерозлучну силу, з одним спільним завданням, що його ставить перед нами Шевченко: „за правду пресвятую стать, за свободу". Виголошені 33 доповіді на першій сесії Конґресу Української Вільної Науки і 58 доповідей на другій сесії, тобто разом 91 доповідь — це не тільки моральне досягнення Наукового Товариства ім. Шевченка і його членів, але це й одночасно історичний маніфест українського національного інтелекту.

Перша сесія Світового Конґресу Української Вільної Науки була присвячена виключно студіям над творчістю Шевченка, а її тематика така широка і глибока, що ледве чи можна б дати повну аналізу усіх тих дослідів, що їх перевели наші члени над окремими проблемами, зв'язаними з життям і творчістю нашого Патрона.

Наче на екрані, наші доповідачі старалися змалювати найважливіші життєві моменти Шевченка, зокрема з часів його перебування в Києві в 1845-47 рр., його короткої, бо заледве, двомісячної праці в Київському університеті, його знайомства з цілим рядом визначних українських діячів та вчених і врешті з часів його процесу, арешту і вивозу за Урал. Доповіді: „Київ за часів Шевченка", „Шевченко в колі Кирило - методіївців", „Правний аспект процесу Шевченка в 1847 році" та „Синтетичні націологічні студії життя і творчости Тараса Шевченка" — це новоопрацьована сторінка життьового шляху і літературної діяльности Шевченка, що внесе в скарбницю дотеперішніх Шевченкознавчих дослідів нові аспекти. Малярська і граверська творчість Шевченка, що її подано в трьох окремих доповідях, а саме: „Шевченко і Брюлов" (Меннінґ), „Шевченко, як маляр і гравер" (Січинський) та „Перші монографії про малярську творчість Шевченка" (Горняткевич), дали нам ясний образ тієї великої ерудиції, що її досягнув Шевченко своєю працею на полі мистецтва, і того джерела, з якого він черпав своє глибоке знання для пізнання правдивої краси у мистецтві.

Велич і красу своєї поетичної творчости черпав Шевченко з національної української традиції, з народної скарбниці слова з української пісні і думи, як це представлено в доповідях: „Естетичні погляди в Шевченка" (Романенчук), „Українська народна пісня в творах Шевченка" (Радзикевич), „Шевченкові думи в піснях Степана Руданського" (Павлович) та врешті дві незвичайно цінні праці про особливості Шевченкової мови (Кисілевський і Ковалів).

Доповіді: „Шевченко в історії української і европейської музики 19-го століття" (Придаткевич) і „Шевченко і українська музика" (Рудницький) виявили глибоке зацікавлення і широку орієнтацію нашого Генія не тільки в своїй рідній народній пісні і музиці, але й в усіх родах тогочасного західньо-европейського музичного мистецтва.

Студії над минулим свого народу, і наочна дійсність московського пекла в українському раю, що її так яскраво насвітлили доповіді: „Шевченко і Москва" (Луців) і „Московська церковна політика в Україні за часів Шевченка" (Ленцик), приводить Шевченка до повного переконання, що в тій розкішній Богом даній Україні існує правдиве пекло і „кров та сльози та хула всьому", навіть „Богові самому".

Ідеали Шевченка стали зразком для всіх майбутніх поколінь українського народу. На ньому виросли напрямні української політичної думки, на ньому спирається виховання української людини і на ньому стоїть досьогодні ціла наша національно-політична орієнтація, з'ясована в аспекті історичного розвитку в доповіді: „Шевченко і українська політична думка" (Кедрин). Це фільософія життя українського народу взагалі (як це слідно з праці пок. д-ра Княжинського: „Філософія у Шевченка), і в тому саме лежить важливість незрозумілого для чужинців культу Шевченка серед українського народу, що його так гарно представлено в доповіді: „Культ Шевченка в Галичині" (Загайкевич), і в окремій статті: „Не забули пом'янути" (В. Давиденко).

Тематика решти доповідей в першій сесії Світового Конґресу Української Вільної Науки охоплювала різнородні досліди над творчістю Шевченка, як напр., „Призначення жінки у творах Шевченка" (Рабій-Карпінська), „Українська родина в світлі поетичної творчости Шевченка" (В. Янів), „Антична тематика в Шевченка" (О. Домбровський), „Західньо - европейські кличі в Шевченка" (Богачевський), „Шевченко і слов'янський месіянізм" (І. Мірчук), „Визволений Шевченко і його літературна творчість в роках 1857-1858". (Лев), і тд. На окрему увагу заслуговують дві актуальні праці-доповіді, а саме: „Небезпечний Кобзар" і „Шевченкознавство в соцреалістичній дійсности", в яких наш літературознавець і письменник Б. Кравців представив оте страшне знущання большевиків над Шевченковою творчістю, над перекручуванням і фальшуванням Шевченкової творчости та застосуванням її до політичних потреб московсько - большевицької пропаґанди.

Очевидно, в цьому підсумкові нема змоги не тільки проаналізувати, але й подати загальну характеристику отих усіх дослідів і тез, що їх опрацювали і оформили наші доповідачі-шевченкознавці. Вартість їх, без сумніву, велика, тим більше, що в сьогоднішній момент, у сторіччя Шевченка, коли українські вчені на рідних землях не мають змоги переступати накресленої їм партійної лінії, що фальшує Шевченкові ідеї, то українські науковці у вільному світі доказали своїми дослідами над творчістю Шевченка, що вага Шевченкової творчости для України переходить межі, які поставлено навіть найбільшим письменникам світової літератури.

Ми не сміємо забути,—каже наш колишній член НТШ, академік Корш,—що Шевченко—це центральна фіґура,це перша особа в пантеоні світового письменства, що ввела вже перед сто роками наше письменство до гурту світових літератур та поставила його на новий шлях, додавши нові мотиви і нові форми поетичного слова та зродивши нові стимули до праці на полі літератури і культури.

Тому, в соті роковини смерти Шевченка, НТШ влаштувало, поруч суто Шевченківської сесії Конґресу Української Вільної Науки, також і другу сесію, присвячену досягненням наших науковців у всіх галузях. Різнородність тематики наших доповідей в другій сесії —це виразний показник ширини й глибини української науки на чужині та одночасно і нашої багатогранности у всіх ділянках світової науки та репрезентація нашого національного „Я" на чужині. Переглянувши ту багату й різнородну тематику наукових заінтересувань і дослідів, що їх подали доповідачі в двох днях другої сесії Світового Конґресу Української Вільної Науки на чужині, треба прийти до висновку, що українська вільна наука розгортається на далеких від України землях у всіх напрямках.

Світовий Конґрес Української Вільної Науки під патронатом Шевченка доказує наочно, що українська спільнота в вільному світі має сильний ідейний духовний потенціял, що його можуть позаздростити нам і деякі державні народи. Доповіді, що були виголошені на Пленумах Конг- ком нашої національно-культурної вартости та великої наукової сили, що її ми маємо в вільному світі. Різнородність тематики і методики наукових дослідів показують, що український вчений на чужині, це не тільки добрий фахівець своєї наукової ділянки, в якій він працює, але, це—в першу чергу—український громадянин-патріот. Цим снує він нерозривну нитку, яка лучить його з усім, що рідне, з його рідною Україною.

Не забуваймо, що нашу працю і наші змагання на полі науки в обороні нашої національної і вселюдської правди розуміють і оцінюють належно і найвищі чинники вільнолюбної Америки і Канади. Ґратуляції, що їх дістав Конґрес від Президента Кеннеді, від різних сенаторів, ґубернаторів і конґресменів ЗДА — це признання за нашу вірність ідеалам Америки і України, це признання вірности ідеалам Шевченка. Глибока подяка належить також і нашим найвищим церковним достойникам а саме: дійсному та почесному членові НТШ— Архієпископові Кир Іванові Бучкові, Митрополитові Кир Амброзієві, нашому дійсному членові, Митрополитові Кир Максимові з Канади, та Владикам Архієпископам Кир Мстиславові і Кир Палладієві за їхні побажання, благословенство та молитви за наших вчених і молодих науковців, за їхню працю на полі української науки та за українську вільну науку взагалі. Сердечне Спасибіг належиться також всім членам НТШ і доповідачам з ЗДА, Канади і Европи за їхню участь в Конґресі та їхні цінні доповіді. Окрема подяка належить вкінці Управі НТШ в ЗДА та предсідникам усіх комісій за допомогу в відзначення сотих роковин смерти нашого Патрона так гарно зорганізованим Конґресом. Врешті дякуємо також нашій пресі, зокрема „Свободі", за вміщення окремих повідомлень, статтей і звідомлень з праць нашого Конґресу. Українські науковці, учасники Конґресу, твердо вірять, що українська спільнота зрозуміла вагу й значення Світового Конґресу Української Вільної Науки в сьогоднішній момент та ту ідею, з якою цей Конґрес був проведений, та що всі наші громадські організації і підприємства, а навіть і окремі одиниці, допоможуть своїми скромними пожертвами Управі Конґресу здійснити її плян видання друком всіх тих доповідей, які українські науковці присвятили пам'яті нашого Патрона. Такий збірник був би направду живим пам'ятником Шевченкові і документом наукової істини, який дійшов би до відома, бодай, маленької, частини тих наших учених-патріотів, яким сьогодні Москва замкнула уста і скувала душу. Праця наших науковців і їхні доповіді на обох сесіях нашого Конґресу доказують ясно, що українська спільнота на чужині має всі дані цю свою, Богом дану місію, виконати гідно і велично.

Не забуваймо, що наші славні попередники, українські науковці і члени НТШ залишили для нас свій незатертий дороговказ на тому шляху, яким вони за словами Шевченка, „йшли просто і не залишили ні зерна неправди за собою", бо їх шлях життя — це були безсмертні ідеї їхнього Патрона-Шевченка. Ідімо ж їх слідами вірно і непохитно, об'єднуючи довкола себе молоде, виростаючи вже на чужині, покоління українських науковців, в яких жевріє ще іскра Шевченкового вогню. Стараймося, як Шевченко, викувати „до старого плуга новий леміш і нове чересло", щоб добре зорати „свій переліг— свою убогу ниву" з повною надією для себе і для наступних наших поколінь, що „добрі жнива колись будуть" та що вкінці колись таки „тюрма народів розвалиться. А з-під неї встане Україна і розвіє тьму неволі, світ правди засвітить і помоляться на волі невольничі діти".

ПОТРЕБУЄТЕ дешевої позики? Якщо Ви є членом Українського Народного Союзу дістанете позику на свою грамоту й то на 4% річно!

Президент Західньої Німеччини закликає берлінців довіряти Заходові

Берлін.—Президент Німецької Федеративної Республіки д-р Гайнріх Любке запевнив західніх берлінців, що вони можуть довіряти західнім великодержавам, які твердо ґарантують свободу в Західнім Берліні та його зв'язок з вільним світом. През. Любке покликався на приявність в Західньому Берліні генерала Лушіюса Клея, що його през. Кеннеді „не прислав на те, щоб той здав те місто". Західньо-німецький президент прибув на три дні до Західнього Берліну на відкриття нового будинку й сезону Дому Опери —„Опернгавс". На репрезентаційній виставі Моцарта „Дон Джованні" були приявними през. Любке в льожі разом з посадником Західнього Берліну Віллі Брандтом, далі — ген. Лушіюс Клей, американський амбасадор в Західньому Берліні Волтер Довнінґ, французький амбасадор Франсуа Сейду й дипломати з 19-х інших західніх країн. Тим часом усі західньо-берлінські і західньо-німецькі газети далі на перших сторінках застереглися проти суґестій, приписуваних ген. Лушіюсові Клеєві, наче б західні німці повинні рахуватись із Східньою Німеччиною, як з „реальністю". та переговорювати з ними про з'єднання Німеччини. Ген. Клей скликав спеціяльну пресову конференцію для з'ясування, що його міркування на тему різних можливостей розвитку німецької проблеми фальшиво інтерпретовано, та що ЗДА не змінили свого становища до справи з'єдинення Німеччини. „Берлінер Морґенпост" приніс на цілу першу сторінку мапу З'єдинених Держав переполовлених кільчастим дротом та з запитом: Що сказав би американський нарід, як би союзники Америки радили їй погодитись з її поділом?

● Совєти перевели в минулу суботу третій вистріл далекосяжної ракети над Тихим океаном на віддаль 7.500 миль. Водночас переведено 15-ий штучний ядровий вибух на далекій півночі, над Новою Землею, цим разом знову силою меґатону, себто водородної бомби.

● У Південному В'єтнамі комуністичні партизани схопили Вільфреда Артура, австралійського сільсько - господарського експерта, який приїхав туди для перевірення зразкового господарства, зорганізованого австралійцями. Комуністичні партизани зажадали викупу у висоті $60 і писальної машини, що й дістали. Діяльність комуністичних партизанів в Південному В'єтнамі знову сильно зросла.

ДЕ ҐОЛЬ ПО АТЕНТАТІ

(Закінчення із стор. 2-ої)

вість потрібна в боротьбі, але не в державному будівництві.

Тимчасом ОАС розгортає свою діяльність. Числа атентатів зростає. Вона розгалужується в Альжирі і збирає все більше фондів, здобуває все більше спільників. Її накази виконується справніше, як накази влади. Її спектакулярні потягнення, як наприклад промова Саляна на хвилях альжирської телевізії, збільшують її авторитет. Серед европейського населення Альжиру ОАС має стільки прихильности, що й досі не вдалося заарештувати нікого з видатних її провідників. Це загрожує повним хаосом, в якому не буде можливо ніяке позитивне лагодження пекучої справи.

Тому говорять про рішучі кроки де Ґоля. Говорять про його поїздку до Альжиру і про створення тимчасової екзекутиви, яка б підготовила проведення акту самовизнаення. Деякі часописи говорять про можливість участи підпілля в цій тимчасовій екзекутиві. Але без переговорів це річ неможлива. Тому ясно, що переговори незабаром відновляться.

Де Ґоль намагається зробити враження, що все в порядку. Тому він відбуває поїздку, тому проголошує закінчення повновластей уряду і поворот до умов, в яких парламент грає більшу ролю, це правильно, усе це свідчить про його оптимізм, але не все підтверджує цей оптимізм . . .

О. Д-вич

● В Альжирі вибухла в минулу суботу бомба, підкинена недалеко приватного помешкання генерала Шарля Айлерета, головного команданта збройних французьких сил в Альжирі Не було людських жертв, хоч дружина генерала була тоді дома, але дім сильно пошкоджений. Винуватцями атентату були самі французи, противники режиму де Ґоля.

А. Юриняк

„УКРАЇНЦІ" В. ЧАПЛЕНКА

(2)

Як окремі випадки у тій сум'ятній добі такі факти могли траплятися. Алеж не як правило, не як типові явища. Такий „антицерковний" і „антиконтррозвідковий" старшина, командир військової частини „українців" у повісті навіть не зрівноважений наявністю інших, більш типових. У всякому разі намовляння командиром свого вояка ховатися перед власною контррозвідкою виглядає занадто „пікантно" (щоб не сказати — абсурдно)!

Отаман Кривошлик змальований лише в шабельному герці та в порадуванні начолі вояків у старовинних козацьких шатах. Поза тим читач про нього нічого не довідується. Невже саме парадування в жупані спонукує його ризикувати життям, воюючи в лавах українського війська супроти ворогів української самостійности?

Вже значно кращий, начальник господарської частини куреня, Сторубель. Зовні Сторубель — суворий „буркун", але внутрі, насправді — це дбайливий і вельми людяний старшина, що розуміє потреби вояка і завжди готовий в міру спроможности їх задовольнити. Образ Сторубля не має фальшивих рис і читача переконує.

Образ Марка Дашкевича сам по собі досить життьовий: такі „молоді старуни" — флегматики й резонери серед нашої молоді кожний міг зустріти і в мирній, і в бойовій обстанові. Але в доповнення до „старуна" Дашкевича так і проситься в повісті подати образ його антипода: палкого, експансивного юнака-завзятця. Адже такі „надавали тон" крутянцям, таких ми бачили серед юнацтва військових шкіл і повстанських загонів. Відсутність у повісті цього типу нашої молоді знижує мистецький діяпазон „Українців". Компенсація цієї нестачі Катрею (юначка, з котрою Роговенко удвох висаджують в повітря поїзд з большевицькими в о я к а м и) явно недостатня, бо Катря — персонаж суто епізодичний.

Значно яскравіші в повісті персонажі неґативні, що репрезентують назагал табір „батька-Махна": матрос Сивак, сам Нестор Махно, Лука Нагаєнко і Мишко Бондаренко. Найбільш соковито змальований матрос Сивак, — особистий охоронець, кат і „генерал" Махна „батька". Почавши від яскраво змальованої зовнішности: „здоровенний, волохатогрудий, щелепомордий матросяка, перехрещений через плечі стрічками з набоями, з револьвером, почепленим на ретязі-поводі, на шиї..." (ст. 79) і кінчаючи специфічною Сиваковою мовою з отими барвистими „перлинами": „ну й дівулька!..." (на адресу попівни Оксани). „Сказано тобі, красунько, ша, — ну й ша! Я хочу з тобою погуляти. Сильно ти вшкрябнула мене за серце! (ст. 93), — усе це творить яскравий образ цього махнівського „генерала", що так по-дурному губить життя інших і своє власне. Таких кольористих одчайдухів, автор напевно бачив зблизька.

Трохи слабший, але все ж „добрий" і „батько"-Махно, бо схоплене головне: понурий садизм, вроджена духова калікуватість цього кількарічного володаря Гуляйпілля, збиточного виплоду українського степу. Ось його портрет: ...„малий на зріст, кривоплечий... у чорній смушевій шапці, а з-під тієї шапки виглядала мичка сивуватого волосся, як у сільського парубка. Кирпатий, з білявими солдатськими вусами й виразом бульдога видочок світився малими котячими очима" (ст. 74). Мова Махна одривиста, тон моторошно - крижаний, глухий, такі ж маловиразні, холодно - байдужі його рухи.

Лука Нагаєнко — тип сільського большевика: жорстокий, підступний, він із загону Молибоги пішов до Махна і скоро став членом його „штабу". Геть пізніше, коли большевикам Махно вже став непотрібний, Лука Нагаєнко став служити большевикам безпосередньо, очевидно в поліційних частинах, відповідно до своїх здібностей і покликання.

Все таки слід сказати, що цей образ - персонаж заслабий, щоб р е п р е з е н т у в а т и большевицького яничара-українця. Цей недолік дає себе відчути тим більше, що в повісті нема прямого репрезентанта большевицької Москви. А чейже такі Нагаєнки були тільки наймитами - попихачами большевицьких господарів в Україні, підрядними виконавцями плянів і волі таких от кагановичів, затонських та хрущових. Оскільки тема повісти — боротьба за Україну „українців", то нормальним було б показати й основного ворога „Українців" — московських большевиків. Бож без цього картина боротьби „українців" явно неповна, загальний „плян" її зміщений у невластиву площину — площину внутрінаціональному.

Ми, розуміється, далекі від того, щоб вимагати від повістяра точного показу і обліку всіх чинників, і подій та фактів війни „за Україну", навіть у тих обмежених простогово - часових рямках, що їх узяв автор (Січеславщина, зима й літо 1919 р.). Але, поперше, він сам часові рамки згодом розсунув досить далеко; а подруге, які б не були ті рямки, основний ворог „українців" — московський червоний окупант у них діяв і був головним режисером трагедії українського самостійництва, спритно використовуючи національну несвідомість нашого загалу, а в першу чергу селянства.

Потретє, жанровий профіль повісти — історичний: і характер образів - персонажів, і сюжетні епізоди обумовлені історичною добою, в творі названою, як названо дійсним іменем місцевість і одну з дійових осіб (Нестор Махно).

З уваги на такий профіль „Українців", авторові не слід було так багато місця приділяти „невтрально - побутовим" сюжетним епізодам, „виповненим" Оксаною, її матір'ю та її тіткою. В ідейно-тематичному пляні повісти „Українці" ці персонажі — без жадного суттєвого значення, наближаючись у певних моментах до ролі „живих меблів", потрібних тільки для „викаблучування" „щелепомордого матросила" (Сивака).

Слід коротенько зупинитися ще на таких двох персонажах: поручник Василик і Мишко Бондаренко, близький родич Оксани.

Про першого ми згадували вже у зв'язку з отаманом Горобцем. Ми там сказали, що це — начальник контррозвідки при Республіканському курені, в минулому — молодий старшина австрійської армії.

Образ Василика, хоч нібито й докладно поданий, нас проте не переконує як узагальнення, як тип контррозвідчика. Річ ясна, що в контррозвідках військових формацій „українців" траплялися й галичани. Але це було поодиноке явище. І щоб контррозвідник почував себе так, як почував Василик, докоряв командирові і майже погрожував — цьому не йметься віри. Не зовсім вмотивована і поведінка Василика в махнівському полоні.

Мишко Бондаренко — персонаж епізодичний, третьорядний у повісті. Але мистецький образ його вельми яскравий. Розбещений недоук, з бандитсько - хуліганськими нахилами, Бондаренко в той же час лютий ненависник всього українського. Це — тип яничара 20 століття, який, на жаль, не перевівся в Україні й досі. Не маючи за душею жадної глибшої ідеї, крім хіба згаданої ненависти до українства, наскрізь деструктивний характер, Мишко Бондаренко спочатку йде до Махна а пізніше перекидається до Денікіна.

Мовостиль повісти. В загальному В. Чапленко щодо мовостилю залишається в „Українцях" на своїх, йому вже притаманних не відсьогодні, позиціях „мовного збагачення", залюбки й рясненько вживаючи рідкісних діялектизмів („обоянка", „зам'ятня", „виклацювати") та неологізмів, (ось як „уміятно", „безбач"), що нам видаються досить сумнівним збагаченням лексики літературної мови, бо становлять лексичні паралелізми до знаних, літературно приписаних слів. Напр.: „зам'ятня" — метушня; „уміятно" — майстерно, спритно; „безбач" — стрімголов. До речі, в поданому контексті: „Стукнув уміятно чоботом об чобіт", дзенькнувши острогами"... напевно добре звучало б „Стукнув хвацько чоботом об чобіт..."

Кінцева завваґа. Повість „Українці" становить помітний вклад в наше письменство на еміграції. Що мистецький рівень її залишив немало до побажання, це справді деякою мірою зумовлене піонерським характером її, бо в ділянці історичного повістярства, присвяченого добі Визвольних Змагань, ми таки не маємо досі широкополотних творів на мистецькому рівні. Тож повість „Українці" варто прочитати всім, хто її ще не читав. Вона стоїть багато вище чималої кількости творів, писаних рукою невправних авторів.

Подружжя Микола Онисів відзначило Золотий Ювілей

Подружжя М и к о л а О н и с і в із дружиною в четвер 21-го вересня відзначило 50-річчя від того дня, коли воно одружилося. На цьому Золотому Ювілею цих прикладних подругів були присутні, крім знайомих і приятелів, їхні діти: Іван, Стів, Дороті і Веллі, та 6 внуків. — Пан М и к о л а О н и с і в є членом 106 Відділу УНСоюзу, і члени цієї родини є членами церкви св. Миколая від її заснування. Л. Н.

В Італії зліквідовано небезпеку кризи уряду

Рим.—Гостра небезпека для дальшого існування уряду Амінторе Фанфані, яка настала в наслідку вимоги Соціял-демократичної партії щодо перетворення уряду на міжпартійну центро-ліву базу, минулася після того, як соціялісти висловилися проти викликування тепер урядової кризи. Уряд Амінторе Фанфані складається виключно з членів керівної Християнсько-демократичної партії, яка проте не має парляментарної більшости і тому залежна від підтримки збоку Ліберальної та Соціял-демократичної партій. Уряд Фанфані має запевнену екзистанцію найменше до кінця цього року. Тоді вирине справа вибору нового президента Італії, бо Джованні Ґронкі був обраний 11 травня 1955 на 7-річну каденцію; за звичаєвим правом в Італії, її президент не користає з права розв'язання парляменту і взагалі приймання дуже важливих рішень впродовж останнього пів року свого урядування.

● **Нюйоркська біржа** відповіла великою знижкою цін на вартісні папери після промови президента Кеннеді в Об'єднаних Націях. Подібна знижка на біржі була 19-го вересня 1960-го року, коли Микита Хрущов прибув до Ню Йорку і домагався „повного роззброєння".

В НАШІЙ КНИГАРНІ
можна замовити:

A Ukrainian Poet in the Soviet Union — by Oksana Asher	$1.00
Поклін Шевченкові — матеріяли для святкування сотих роковин смерти Тараса Шевченка	1.50
Ярослав ПАДОХ: Український Народний Союз у світлі чисел — Видання УНСоюзу	1.50
Борис ВЕРЕСТ: Олександер Довженко, критична монографія	1.50
Микола ГРІНЧЕНКО: Історія Української Музики (Друге видання) Брошура	3.50
Тверда оправа	4.25
Ukrainian Language and Culture by Nestor P. Novovirsky, 2 t. L., по	3.00
Варбара ВОРД: П'ять ідей, які змінюють світ (переклад з англійського)	2.50
Микола ПОНЕДІЛОК: Соборний борщ — Збірка гумористичних нарисів, розповідей, лицедійств, оглядів та рецензій з актуальних і недавноминулих днів. Брошура	3.00
В твердій оправі	4.00
Степан РИНДИК: Логос — збірка поезій, друге видання	2.50
Галя ЛАГОДИНСЬКА: До сонця — до волі — мандрівка юности	3.00
Софія ПАРФАНОВИЧ: Вірний приятель — оповідання з життя домашнього кота	2.50
Юрій ТИС: На світанку — бібліографічна повість з життя Марка Вовчка	4.50
Юрій ЛИПА: Нотатник — новелі, 3 томи	3.00
Ярослава ОСТРУК: Проваля — повість	2.50
Леонід МОСЕНДЗ: Останній пророк Брошура	4.50
Тверда оправа	6.00
Іванна САВИЦЬКА: Три казочки — для дошкільного віку	1.50
Д-р В. МУРОВИЧ: По Святій Землі — враження з подорожі і опис святих місць	2.50
Зосим ДОНЧУК: Прірва — роман	4.00
Степан РИНДИК: Пригоди і люди — оповідання	3.00
Ганна ЧЕРІНЬ: Братік і сестричка	3.00
Леся ХРАПЛИВА: Отаман воля	2.00
Леся ХРАПЛИВА: Забавки Мартусі	1.00
Леся ХРАПЛИВА: У темряві — нариси	1.00
Остап ТАРНАВСЬКИЙ: Самотнє дерево — поезії	2.00
Jurij BORYS: The Russian Communist Party and the Sovietization of Ukraine	8.00
О. КОВЕЦЬ: Сходить сонце — Українським дітям і молоді. Декляматор — читанка (поезії, казки, оповідання)	3.00
Іван КЕЙВАН: Володимир Січинський	3.00

Замовлення і належність слати чеками або поштовими переказами на адресу:

SVOBODA
P. O. Box 346 — Jersey City 3, N. J.

Короткі Вістки

● **Комуністичний п о с а д н и к** французького міста Ляледа-д'Ардеш проголосив, що приїзд туди президента Шарля де Голя є „небажаний". Де Голь зупинився своєю моторкадою за чверть милі перед містом, а всі мешканці містечка вийшли йому назустріч та оваційно вітали його. Між ними опинився теж — комуністичний посадник міста.

● **У Польщі** комуністичний уряд заборонив будувати мешкальні доми власною ініціятивою, своїми руками і матеріялами, добуваними своїм спритом, та скріпив державну контролю над мешкальним будівництвом. За останніх десять років більше третини домів збудовано поза державною контролею. Тепер комуністи загрозили великими репресіями, якщо кожний новий дім не буде будуватись за дозволом офіційних чинників та з матеріялами, що їх леґально приділено.

● **Французький президент** Шарль де Голь не послухав пересторог членів свого уряду, які лякаються повторення на нього атентату збоку правих фанатиків, та виїхав в нову 5-денну подорож по французькій провінції. Французька поліція має величезний клопіт із стороженням де Голя, бо він не слухає її порад і вказівок.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

НЕДІЛЯ, 1-го ЖОВТНЯ 1961:

PITTSFIELD, Mass. — Збори Відд. 150, в год. 3:00 по пол. З огляду на важність деяких справ, просимо взяти участь. — І. Тарнавський, секр.

Посмертні згадки

Франко КРАВЗ, — довголітній член Т-ва ім. С. Мельничука, Відд. 331 УНСоюзу у Мілвіл, Н. Дж., помер дня 11-го серпня 1961 р., полишаючи у смутку дружину Джудію, доньку Френсіс, 2 синів: Госа і Гормина та 5 внуків. Похорон відбувся в понеділок, 14-го серпня 1961 р., при участі Родини і Членів Відділу. Покійного поховано на Мавт Плезен Семетері. — В. Н. П.!
А. Романюк, секр.

Марія ПИЛИПЧУК, — членка 353 Відд. УНСоюзу в Ню Брунсвик, Н. Дж., померла в дні 15-го серпня 1961 року. Покійна народилася 1896 року в селі Краснопілька, пов. Бережани, Зах. Україна. — Вічна Їй Пам'ять!
Н. Василюк, секр.

Микола УГОРЧАК, — народж. в 1886 р. в Тисмениці, пов. Товмач, помер, по короткій недузі дня 13-го серпня 1961 року в Ню Йорку. До УНСоюзу вступив в 1928 р. і був прикладним та жертвенним членом 46-го Відд. УНСоюзу в Ню Йорку, впродовж 33 років. Покійний брав участь у громадському житті, був постійним учасником усіх імпрез та національних свят. Не мав родини в ЗДА і всі свої скромні ощадности записав на церкву, парохіяльну школу, НТШ і Сиротинець. Похорон відбувся 17-г серпня 1961 р., з пох. заведення П. Яреми до греко-кат. церкви св. Юрія, а опісля на цвинтар Оливна Гора, при участі Членів Відділу, Приятелів та Знайомих. — Вічна Йому Пам'ять!
Управа Відділу

Никола СТЕК, — член Б-ва св. Василія, Відд. 168 УНСоюзу в Перт Амбою, Н. Дж., упокоївся в Бозі дня 28-го серпня 1961 року, на 71-му році життя, по довгій і тяжкій недузі, бо перебував в Рузвелт Госпіталі через 17 років. Покійний походив із села Черче, пов. Рогатин, Зах. Україна. Полишив у смутку дружину Анну, 4 синів: Николу, Стефана, Василя і Йосифа, 3 дочки: Катерину, Марію і Ольгу та 13 внуків. Похорон відбувся 30-го серпня ц. р., із пох. заведення, при участі Родини, Знайомих та Членів Б-ва, до укр. кат. церкви Успення Преч. Діви Марії, звідки, по відправі Богослужень, відпроваджено Покійного на парохіяльний цвинтар у Вудбрідж, Н. Дж. — В. Н. П.!
Гр. Бабин, секр.

ТАРЗАН, ч. 4720. На він чанні!

Тарзан ішов за своїм приятелем, і обидва чоловіки поспішили до храму...

Там Роден із бічного входу безнадійно і люто спостерігав...

Бо, вінчання направду відбувалося, і Лупон вдоволено шкірив зуби та споглядав на майбутню жінку!